

Missionspionjärer i "gräslandet"

För 100 år sen byggde västgötarna Hanna och Edvin Karlén upp EÖMs första fasta verksamhet i Mongoliet – missionsstationen i Hallong Osso. Med stora förhoppningar reste de ut i Fredrik Fransons anda för att kristna stäppens folk innan det var för sent. Men redan efter ett par år tvingades Edvin ensam återvända till Sverige.

På en kulle strax utanför en av den mongoliska stäppens många små mer eller mindre väglösa bondbyar står en gravsten.

"Hanna Karlén 4 april 1875 – 4 april 1909 Mark 14:8"

Gravstenen i Hallong Osso markerar slutet både för makarna Karléns korta bana som missionärer och för dåvarande Svenska Mongolmissionens första sökande tid på sitt missionsfält.

Söndagsskolfest kallelse

Edvin Karlén föddes 1879 som det första av sju barn till jordtorparen Johan Frisk i Knätte socken, mellan Ulricehamn och Falköping. Hemmet var inte religiöst utan det var Edvins mormor som fick honom intresserad av den lokala "friförsamlingen". Han ger till och med ett datum för när han "föddes på nytt": 18/2 1896.

I tonåren fick Edvin arbete hos handlare Ögren på Knallen i Blidsberg i samma bygder. Det var under den tiden som han en sommarsöndag – det var den 3 augusti 1901 – gick för att fira söndagsskolfest i närliggande Humla kyrka (som friförsamlingen fått låna).

Det skulle bli en fest som alla närvarande sent kom att glömma. För i kyrkan framträdde plötsligt en man i glänsande sidendräkt. Åsynen av den märklige främlingen var nog så spännande för traktens i regel oberesta invånare men vad han sen berättade fick dem att häpna än mer.

Han hade verkat som missionär i Kina och råkat hamna mitt i det såkalade Boxarupproret och varit ytterst nära att mista livet. Boxarupproret var riktat mot utlänningarna – "de utländska djävlarerna" – inte minst missionärerna i dåtidens Kina och iscensatt av den sinnessjuka kinesiska änkedrottningen Ci Xi.

Mannen i dräkten hade på nära håll sett sin kamrat, dalslänningen Carl Subers, huvud rulla utför en trappa, men alltså själv klarat sig.

Främlingen hette Nils Johan Fridström och var en före detta kustridare från Blekinges skärgård. Han hade ett tiotal år tidigare emigrerat till USA och där blivit missionär med Mongoliet som arbetsområde. Innan Fridström reste ut 1895 hade han träffat en ung kvinna från Kølaby i samma del av Västergötland som Edvin Karlén kom från. Hon, Jenny Andersson, hade inte följt fästmannen till Mongoliet, utan väntade på honom i USA. Där nåddes hon efter några år av nyheten om Boxarupproret och att de flesta missionärerna i Kina var döda.

Krossad av sorg och saknad återvänder Jenny till sin svenska hembygd. Men fästmannen hade alltså mirakulöst klarat livhanken och dök till allas häpnad upp på söndagsskolfesten i Humla 1901, dit han kommit för att förenas med den kvinna han älskade.

Fridströms berättelse fångade dock Edvin Karlén mer än någon annan på festen. Sannolikt var det denna dag han fick kallelsen att själv bli mongolmissionär och i martyrernas spår ta upp det kristna arbetet på den fjärran stäppen.

Det skulle ta fem år fram till målet – resan ut! Edvin Karlén skaffar sig utbildning. Han sällskapar med den fem år yngre flickan Maja Hammarström som dock inte är redo att följa honom till Mongoliet. Till slut skiljs dom åt och i stället träffar Edvin en ny kvinna, den fyra år äldre Hanna Lindblom från Falköping. Till skillnad från Maja är hon redo för en hård men förhoppningsvis andligt belönande tillvaro på andra sidan jorden.

Hanna från Händene

Hanna föddes 1875 i Händene socken, strax utanför Skara men växer upp i Trävattna i de västgötska skogsbygderna. Hemmet är gudfruktigt men materiellt fattigt. I tonåren flyttar hon till sin äldre bror som har trädgårdsmästeri i den framväxande järnvägsstaden Falköping.

I 11 år sköter Hanna hushållet åt brodern. Hon är kyrkligt intresserad och bland annat sekreterare i den lokala KFUK-förening. Men då brodern en dag meddelar att han ska gifta sig står Hanna utan bostad och utan uppgift i livet. Det är då som Edvin Karlén med sina missionsplaner träder in i hennes liv. Snart står det klart att det är dom två som ska fara dit. Något giftermål före avresan är det dock inte tal om, det skulle ha varit emot missionens praxis.

Edvin Karlén vigs till missionär vid en ceremoni i KFUK:s centralförenings lokaler den 6 september 1905. Nio dagar senare reste han ut till Mongoliet. Hanna lämnade Falköping först på hösten 1906 och några månader senare kan Edvin möta sin blivande hustru i Pekings hamnstad Tientsin. I juli 1907 anländer dom äntligen till sitt missionsfält.

Granne med hertig

Karléns bosatte sig på en plats som heter Tabo Ol, där dom tidvis hade en svensk granne – den berömde hertig Larson, Frans August Larsson från Tillberga i Västmanland, den förste svensken i Mongoliet. Denne började som missionär men kom senare att ägna sig framförallt åt affärer.

Det kan ha varit den karismatiske Larson som förrättade vigseln mellan Edvin och Hanna den 22 november 1907. I varje fall stod bröllopet i Larsons hus i Kalgan – den legendariska gränsstaden mellan Kina och

Mongoliet. Men det kan även ha varit missionär Fridström som gjorde Karléns till ett äkta par – han hade återkommit till Mongoliet där han och hustru Jenny byggde upp och i många år missionsstationen och storjordbruket Patsebolong.

Under sin första vinter på stäppen får Karléns känna på det stränga mongoliska vinterklimatet. Området kring Tabo Ol ligger på drygt 1300 meters höjd och det västgötska missionärsparet tillbringade vintern i en jurta.

Bistert klimat

Karlén skrev i ett brev daterat 25 februari 1908 att det inne i tältet var så kallt att hans hand stelnade mellan varje sked mat han stoppade i munnen. De svenska missionärerna hade inte fått köpa något bränsle och vattenhinken var bottenfrusen varje morgon.

På sommaren 1908 lät Karléns

bygga ett enkelt hus av soltorkat tegel i Hallong Osso, några kilometer från Tabo Ol. De fick hjälp av kineser från låglandet för deras egna grannar, de nomadlevande mongolerna, ville inte hjälpa till.

Så Hanna och Edvin hade det ganska så motigt som missionspionjärer på stäppen. Men det fanns ljus i mörkret och bland svårigheterna. En dag kom ett par grannar till Karléns ihop sig, det var en gammal buddhapräst som började gräla med en grannkvinna och grälet övergick snabbt till slagsmål. Orsaken var att kvinnans hund bitit prästens son i handen. Hanna lyckades skilja dem åt och talade sedan om för prästen hur illa han uppfört sig.

Dagen därpå kom buddhaprästen och sa "Vi mongoler följa ej vår lära. Jag skulle vilja bli en Jesu lärjunge

men jag är för gammal. Men tag mina söner och fostra dem till kristna".

Hanna Karlén använde mycket av sin korta tid i Mongoliet åt att undervisa prästens söner och de kom så småningom att älska henne.

Mats Carlsson Lénart

Fortsättning på artikeln följer i nästa nummer av EÖM-nytt.

Fakta

HALLONG OSSO var en av Svenska Mongolmissionens stationer fram till 1927. Efter att Edvin Karlén lämnade på våren 1910 stod huset tomt fram till det att den legendariske Joel Eriksson anlände till Mongoliet 1914. Eriksson ledde Mongolmissionens fältarbete och utbyggandet av fler stationer från Hallong Osso fram till 1927 då stationen flyttades till Hattin Sum.

Edvin Karlén

Hanna Karlén